

Ιστορικό Διήγημα

Από την τουρκική εισβολή: Το παραδείσιο τοπίο σε κρανίου τόπο

του Πέτρου Στυλιανού

Παραδείσιο το τοπίο, σωστός σύγχρονος της Εδέμ, ρις, κήπος, μέσα στο οποίο ο Αντρέας ζει και δημιουργεί, κάτω 'κει στο βλοημένο από τη θέση και τη Μοίρα, το καταπράσινο Πετονάτζιν, ακριβώς στο μεταίχμιο του δρόμου από τη Χρυσίδα της Κυθρέας μέχρι το Νέο Χωριό της. Δίπλα, τα κηλαρυστά νερά του Κεφαλήόβρυσου να πηλατύνουν και να μερίζονται στην ομώνυμη χαραγή στο πιο μικρό, το Νιοχωρίτικο και στον κύριο κορμό, το Ξιθεβρίτικο - ετυμολογικά εξ αλευρίτικο - που κινεί το σιφούνι του διπλανού νερόμυλου, πριν να επαναμεριστεί στη στερνή τη χαραγή μερικές κατοσταριές μέτρα νοτιότερα και τ' αηδόνια να σημαδεύουν από πηλατάνια και ρεύκες τη ζωή, το χρονόχωρο, το ίδιο, των ημερών ανθρώπων

Πηλιά, στο δωδεκάσκαλο -μοίρα και κοσπεντάσκαλο με των άηλων δυο αδελφών το κτήμα - αγρόκτημα της Αθηνάς και του Αντώνη να στήνουνε σωρούς από οπωροκηπευτικά ποθύγευστα και ποθύχυμα. Οι ντομάτες της Κυθρέας - οι πομπηορκές της στην καθομιθούμενη - ακουστές σ' όλη την Κύπρο για τη μυρωδιά μα και τη γεύση τους - οφειλή στο εδαφικό υπόστρωμα και στα νερά του Κεφαλήόβρυσου - κι αποδίπλα, η τριπλή παραηληγή της κράμβης: Η γογγυλοειδής, η γνωστή κουηλούμπρα, η βοτρυτής - το κουνουπίδι - κι η κράμβη η κοινή -το κραμπί - που οι μεσαιωνικοί περιηγητές το θέλουν και τα τρία είδη του να μεταφέρεται και να γίνεται γνωστό, για την εξαιρετη του γεύση από την Κυθρέα στην Ευρώπη.

Ο πηλούσιος όμως κάμπος παράγει κι άηλα μαξούλια αρίφνητα: μπαμπάκι, σουσάμι, μπάμιες, μελιτζάνες - τα βαζάνια, κυπριώτικα - κοηοκύθια, μαρούλια, αγγουράκια, σκόρδα, κρεμμύδια (πύργοι ανυψώνονται οηόκληροι με το κατακόκκινο, πανόμορφο περίβλημα και την αντρίκια γεύση -τύφλα να 'χουνε μπροστά του τα ευρωπαϊκά, με την ντελικάτη, τη θηηυρεπή τη γεύση) και μυριστικά ένα σωρό: σέηινο, δυόσμο, βασιηόδουοομο, μαιντανό, πήγανο, σπατζιά, μεθισσόχορτο, ρεβάντα, ρεβαντίνη, αηουίζα. Δυο στρέμματα μ' εηιές κυπριώτικες ακηουθάνε, άηηες τρεις με ρεμονόδεντρα, ιτιές και κηήματα-το σταφύλι μαύρο, τραγανιστό, μυρωδάτο - που σκαρφαλώνοντας στις ιτιές, επισεφανώνοντάς τις, ρις κι αποζητάν να τις παρηγορήσουν για τον αδικοχαμό του Φαέθοντα. Μηηιές, τζιτζιφιές, συκιές, ροδακινιές, μεσπηηιές και ροδιές -φηογίζονταν οι κάμποι απ' τη Χρυσίδα ως το Νιο Χωριό σαν η τρεηή ροδιά σκιρτάει, κατά τον ποιητή, στο φως, σκορπίζοντας οηούθε το καρποφόρο γέηιο της, ανανεώνοντας τις φυηηωσιές της, κάνοντας μ' αυτές τον όρθρο να σπαρταράει και ν' ανοίγει όηα του τα χρώματα. Τότες που η τρεηή ροδιά κάνει τις καρδιές των περαστικών να σκιρτάνε και τον ποιητή ν' αναρωτιέται:

*Πέστε μου, είναι η τρελή ροδιά που χαιρετάει στα μάκρη
 Τινάζοντας ένα μαντίλι φύλλων από δροσερή φωτιά
 Μια θάλασσα ετοιμόγεννη με χίλια δυο καράβια
 Με κύματα που χίλιες δυο φορές κινάν και πάνε
 Σ' αμύριστες ακρογιαλιές, πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
 Που τρίζει τ' άρμενα ψηλά στο διάφανον αιθέρα;
 Σε μεσοφούστανα πρωταπριλιάς και σε τζιτζίκια δεκαπενταυγούστου
 Πέστε μου, αυτή που παίζει, αυτή που οργίζεται, αυτή που ξεηγοιάζει
 Τινάζοντας απ' τη φοβέρα τα κακά μαύρα σκοτάδια της
 Ξεχύνοντας στους κόρφους του ήλιου τα μεθυστικά πουλιά
 Πέστε μου, αυτή που ανοίγει τα φτερά στο στήθος των πραγμάτων
 Στο στήθος των βαθιών ονείρων μας, είναι η τρελή ροδιά;*

Στ' ακρόχειρα της χαραγής η Αθηνά φυτεύει βερυκοκιές -χρυσομηλιές στα Κυπριώτικα- καρυδιές, μαραμπελιές, κορομηλιές -πουρνελιές, στα κυπριώτικα - μερσινοκοκιές, ενώ αυτοφύονται σκηνιτζιές-πολύτιμο όργανο στην οικογενειακή μακαρονοποιία- ποταμοΐτανοι, βάτοι κι αγριοκαθαμιώνες, Στη χαραγή εγκαταβιβεί ο ενάξιος κόσμος της: καθούρια, που τα ξεγελάν με το καλήμι, βατράχια, πεταλίνες, νεροφίδες

Το Ξιθεβρίτικο από αριστερά, το μεγαλύτερο μέρος της χαραγής, γυρίζει -πέφτοντας μ' ορμή στο σιφούνι - το μύλο του Πετονατζιού, τον τελευταίο νερόμυλο απ' τους τριάντα της Κυθρέας και βάρη, ενώ στα δεξιά της χαραγής κυλάει το Νιοχωρίτικο. Ο Αντρέας ανασταίνει ηεμονόδασα που, απριθομαγιάτικα, ακόμα και νεκρούς με τους ηεμονανθούς τους ανασταίνουν. Κι όμως δω πέρα καπότες στον παραμυθένιο τούτο χρονόχωρο βρουχιέται, κατά τον ποιητή το μέγα ηφαιστείο με το "μισητό" μισοφέγγαρο να επικαλύπτει το χώρο και να ρίχνει τη βαριά σκιά του. Το σμαραγδένιο τοπίο βομβαρδίζεται άγρια από την τουρκική αεροπορία κι ο Αντρέας με την οικογένεια του εγκαταλείπει την πατρογονική εστία, αναζητώντας καταφύγιο στο μεγαλοχώρι του κατάξανθου μεσαρίτικου κάμπου - το γιομάτο άηλιotes με ζωή και σφρίγος, μα κατασφαγμένο κι αυτό τώρα - την Άσσια.

Από την ώρα εκείνη, αφηγείται ο μικρός Γιάνκος, μέχρι τη νύχτα ακούαμε συνέχεια πυκνούς πυροβολισμούς, παράθυρα, πόρτες που σπάζανε, φωνές,, Γύρω στις τέσσερις και μισή τ' απόγευμα, Τούρκοι στρατιώτες θρυμμάτισαν και πυροβόλησαν το γυάλινο κομμάτι της πόρτας. Προσέχοντας πως κανένας δεν υπήρχε εγκατέλειψαν το

σπίτι. Ήμασταν κρυμμένοι πίσω από τη σκάλα του σπιτιού.

Κυριολεκτικά παγώσαμε σαν ακούσαμε τους στρατιωτικούς βηματισμούς των Τούρκων εισβολέων. Για ν' αποφύγουμε τη σύλληψη μας και για οκτώ μέρες, κινούμασταν από σπίτι σε σπίτι στη διάρκεια της νύκτας. Στο τέλος καταλήξαμε στο σπίτι κάποιου γέροντα. Για οκτώ μέρες και νύκτες δεν μπορούσαμε να κλείσουμε μάτι από το φόβο μη μας σκοτώσουν, τις νύκτες, ακούονταν πυροβολισμοί, φωνές, κλάματα από δολιοφονίες αθώων πολιτών από κάποια γειτονικά σπίτια. Επίσης από τις τρύπες της πόρτας του αχυρώνα που κρυβόμασταν, βλήπαμε τακτικές ηχητικές παρουσιών. Το φαί μας ήταν λίγος ψωμί και λίγες ελιές. Το νερό που πίνανε από παραμελημένο πηγάδι, βγάζοντάς το με σχοινί και κουβά, περιείχε λάσπη και σκουπίδια.

Μυθιστορηματικές κι οι υπόλοιπες συνθήκες μέχρι τη διάσωση - με τραγικό όμως αντίτιμο τον αγνοούμενο πατέρα - από το πουργατόριο της Άσσιας που συνθέτουν σίγουρα, αν όχι ομώνυμο λογοτεχνικό έργο, τουλάχιστον του βιβλίου. Ένα εγχείρημα που το στοχοθετούμε σύντομα και που θα καλύψει τον κύκλο της εξαφάνισης (νεκρών κι αγνοουμένων της τουρκικής θηριωδίας) μιας πλειάδας στενά συγγενικών προσώπων και μορφών αγαπημένων (από την οικογένεια της μάνας) του Γιάγκου: της θείας Λουίλλιας Σοφοκλήους, του ξάδελφου Παναγιώτη Σοφοκλήους και της ξαδέλφης Σωτηρούλλιας Ρωτού. Και με μια άλλη πλειάδα αγνοουμένων απ' την οικογένεια της μάνας πάλη: των θείων, Σάββα Λέαντρου και Αντρέα Σοφοκλήους και του ξάδελφου, Αντρέα Χαρή.

Όμως της τραγωδίας ο χορός δε θέει ν' αποσώσει. Ο αδελφός του Αντρέα, ο Ζαχαρίας, στην αρχή της τουρκικής εισβολής διανυκτέρευε μαζί με άλλους χωριανούς που εγκλωβίστηκαν στην Κυθρέα, στο σπίτι του Κύπρου Κούτσουρου, στη Χρυσίδα. Στις είκοσι του Αυγούστου του 74 προσπάθησε μέσω του Παλαικύθρου να διαφύγει. Σαν επεσήμανε πως κι αυτό ήταν κατεχόμενο κι ήταν αδύνατο να διαφύγει, επέστρεψε στην Κυθρέα. Το πρωί της εικοστής πρώτης τ' Αυγούστου πήγε στο σπίτι του για ν' αρμέξει απ' τις κατσίκες του γάλα, για να πει με τους γείτονες του. Ενώ όμως άρμεγε τις κατσίκες του, τον πυροβόλησαν πίσωπλάτα Τούρκοι από το φράκτη γειτονικού σπιτιού. Σύμφωνα με μαρτυρίες συγχωριανών του, έριξαν τον τοίχο του σπιτιού του και τον κάλυψαν.

Ο άλλος αδελφός του Αντρέα, ο Σάββας, συνελήφθηκε στο σπίτι του, στην Καμάρα της Κυθρέας την εικοστή πρώτη Αυγούστου από τους Τούρκους εισβολείς. Δύο μέρες μετά τη δεκάτη τέταρτη τ' Αυγούστου του 74 μετακινήθηκε με τη σύζυγο του, Χρυσταλήνου, στο σπίτι του Μιητιάδη Σπανού και τους συνέλαβαν. Εκεί ζήτησαν από το Σάββα να τους πάρει στο σπίτι του για έρευνα. Μαζί με το Σάββα πήγε κι ο γέρο Μιητιάδης.

Σε λίγη ώρα τον Μιητιάδη τον οδήγησαν στο δρόμο και τον μετέφεραν μαζί με άλλα γυναικόπαιδα στη Βώνη, όπου παρέμεινε εγκλωβισμένος και μετά από αρκετό καιρό

απελευθερώθηκε. Τον Σάββα τον μετέφεραν σ' άγνωστη κατεύθυνση Βέβαια οι Τούρκοι είπαν στον Μιητιάδη ότι τον Σάββα θα τον μετέφεραν στην αστυνομία για ανάκριση...

Σε λίγους μήνες η εθνική ποδοσφαιρική ομάδα της Ελλάδας αντιμετωπίζει το αντίστοιχο ποδοσφαιρικό συγκρότημα της Τουρκίας. Ο Μιχάλης, φοιτητής της Γυμναστικής Ακαδημίας, ανιψιός ενός από τους τρεις αδελφούς δολοφονηθέντες, μπαίνει δέκα λεπτά πριν από την έναρξη του αγώνα από είσοδο κρυφή που ο ίδιος γνωρίζει, με τρεις-τέσσερις φίλους στο κατάμεστο από πενήντα πέντε χιλιάδες φίλαθλους στάδιο της Καθηγρέζας, κρατώντας μια τεράστια ελληνική σημαία και κατευθύνεται προς την εξέδρα των πεντακόσιων τόσων Τούρκων θεατών, φωνάζοντας:

- Λευτεριά στην Κύπρο! Έξω ο Αττίλας από την Κύπρο!

Οι χιλιάδες των θεατών χειροκροτούν το Μιχάλη, μα η αστυνομία τον συλλαμβάνει και τον προσάγει σε δίκη. Κάποια στιγμή φτάνει στο δικαστήριο, μάρτυρας υπεράσπισης, ο Κώστας. Ξεδιπλώνει μπροστά στη δικαστική έδρα του Προέδρου το άρθρο του Τεύκρου "απαράγραφες μνήμες", που ο πρόεδρος του δικαστηρίου με προσοχή διαβάζει και το δίνει στη συνέχεια και στους σύνεδρους. Ο δικηγόρος του Μιχάλη, ερωτώμενος από το δικαστήριο, απαντάει,

- Το άρθρο που στα χέρια σας έχετε, κύριε Πρόεδρε με καλύπτει απόλυτα, Προσωπικά δεν έχω τίποτε άλλο να προσθέσω,

Και το δικαστήριο ομόφωνα αποφαινεται:

- Αθώς ο κατηγορούμενος!

Ο Αντρέας είναι ο Αντρέας Ιωάννου Γιαννός.

Αντώνης είναι ο συνταξιούχος Κυθρεώτης εκπαιδευτικός Αντώνης Κοηλιτίσης και Αθηνά η σύζυγός του. Κώστας είναι ο Κώστας Γιαννός, Τεύκρος είναι ο σ. Το άρθρο του που κατατέθηκε στο δικαστήριο, αθωνώντας το Μιχάλη, δημοσιεύτηκε στην κυπριακή "Ελευθεροτυπία" στις 10.1.1991.

Μιχάλης είναι ο Μιχάλης Αντρέα Τσιγκάς.

Δικηγόρος του Μιχάλη είναι ο Κύπριος δικηγόρος της Αθήνας, Χατζηηπιέρος με βοηθό του στη δίκη τον επίσης Κύπριο δικηγόρο στην Αθήνα, Μιχάλη Βορκά.

Τα στοιχεία κατέγραψαν φοιτητές και φοιτήτριες του Ιστορικού Ομίλου του Φρέντερικ με την καθοδήγηση του καθηγητή τους.